

Opieka nad bezdomnymi w Polsce ma głównie charakter interwencyjny i doraźny. Nasila się w okresie jesienno-zimowym i jest wówczas poprawnie zorganizowana. Brakuje jednak całorocznych, systemowych działań wspomagających wychodzenie z bezdomności. NIK widzi potrzebę ich zintensyfikowania.

W Polsce jest ok. 30,7 tys. osób bezdomnych. Ich liczba od co najmniej czterech lat utrzymuje się na tym samym poziomie. Nakłady finansowe państwa na opiekę nad bezdomnymi rosną. W 2013 r. wydano na ten cel 183,6 mln zł.

Większość bezdomnych (72 proc.) przebywa w przeznaczonych do tego placówkach pomocy społecznej. W całym kraju funkcjonuje blisko 650 placówek noclegowych dysponujących 22,5 tys. miejsc. Zwykle bezdomni (80 proc. z nich to mężczyźni) w okresie jesienno-zimowym przebywają w dużych aglomeracjach miejskich.

NIK pozytywnie ocenia działalność samorządów dużych miast i ich współpracę z organizacjami pozarządowymi, szczególnie jesienią i zimą. Bezdomni mają zapewnione schronienie w noclegowniach, odzież odpowiednią do pory roku oraz ciepły posiłek. Ośrodki pomocy społecznej wypłacają zasiłki w odpowiedniej wysokości oraz odpłacają składki na ubezpieczenie zdrowotne. W większości skontrolowanych miast osoby bezdomne mogły liczyć na porady prawne. Pracownicy socjalni pomagali też w innych czynnościach np. rejestracji w urzędzie pracy, wyrobieniu dokumentów tożsamości czy podjęciu leczenia albo terapii uzależnień. Dzięki umowom z organizacjami pozarządowymi w większości placówek prowadzone były grupowe i indywidualne działania, które miały rozwiązać problemy bezdomnych (zwłaszcza uzależnienia od alkoholu) oraz nauczyć ich życiowych i społecznych umiejętności, niezbędnych do życia poza ośrodkiem.

Kontrola pokazała jednak, że samorzady zbyt rzadko wykorzystują możliwość objęcia bezdomnych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności. Z sześciu skontrolowanych tylko jeden ośrodek pomocy społecznej stwarzał taką możliwość. W skali kraju w 2012 r. indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności objęto 3,5 tys. osób, w tym czasie, dzięki tego rodzaju działaniom, usamodzielniało się 2,7 tys. bezdomnych.

NIK ocenia, że skuteczne systemowe działania wymagają profesjonalnej diagnozy zjawiska bezdomności na poziomie lokalnym. Sama informacja o skali wypłacanych świadczeń, liczbie wydanych posiłków i osób, którym udzielono schronienia, nie jest wystarczająca do planowania na szczeblu lokalnym działań wspomagających wychodzenie z bezdomności. Brak pogłębionej wiedzy, przy migracyjnym i sezonowym charakterze tego zjawiska, prowadzi do źle wyliczonego budżetu gminy, a w konsekwencji m.in. do zakontraktowania nieadekwatnej do potrzeb liczby miejsc w noclegowniach i schroniskach.

Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia działające na rzecz osób bezdomnych prawidłowo wykorzystują dotacje ze środków publicznych. Organizacje pomagające bezdomnym wybrano w trybie otwartego konkursu ofert, a umowy z nimi zostały prawidłowo sporządzane. Wszystkie organizacje dysponowały wyposażeniem i obiektami, o których napisały w ofertach.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej od 2010 roku realizuje Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności. Program nakierowany jest na aktywizację zawodową i społeczną osób bezdomnych oraz wspieranie profilaktyki. Jednak jego zasięg i skuteczność ograniczona jest stosunkowo

niewielką skalą środków - łączny budżet dla wyłanianych w trybie konkursowym organizacji pozarządowych wynosi corocznie 5 mln zł, co stanowi 2,7% wydatków poniesionych w 2013 r. na finansowanie pomocy osobom bezdomnym.

Ministerstwo opracowało ogólnopolskie standardy jakości usług adresowanych do osób bezdomnych. Do zakończenia kontroli standardy te nie zostały jednak wdrożone.

NIK ocenia, że w działaniach administracji na rzecz bezdomnych istnieje potrzeba wypracowania takiego systemu, który nie tylko likwiduje doraźne skutki, ale wspomaga przede wszystkim wychodzenie z bezdomności i usuwanie jej przyczyn. W tym celu niezbędne będzie zaangażowanie i współdziałanie wielu instytucji, odpowiedzialnych nie tylko za politykę społeczną, ale też mieszkaniową, rodzinną, imigracyjną, zdrowotną (np. w zakresie wychodzenia z uzależnień, depresji itp.). Wszystko to wymaga zapewnienia odpowiedniego finansowania działań zarówno prewencyjnych, jak i aktywizujących wobec osób wymagających wsparcia instytucjonalnego.

Zdaniem NIK Rada Ministrów powinna jak najszybciej przyjąć opracowany przez MPiSS w roku 2013 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji. Przewiduje on działania na rzecz rozwoju mieszkalnictwa i budownictwa społecznego, zapobiegania utracie mieszkania, zadłużeniom czynszowym i eksmisjom. Wskazuje też na potrzebę diagnozowania i mierzenia problemu wykluczenia mieszkaniowego, w tym rozwiązywania problemu bezdomności. W programie tym określono terminy realizacji poszczególnych działań, przedstawiono źródła ich finansowania oraz zamieszczono wskaz ministrów odpowiedzialnych za wdrożenie i koordynację tych działań.

Z pełnym raportem NIK można zapoznać się [TUTAJ](#).

Źródło: NIK